

**TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL EUGENIJOS PLEŠKYTĖS IR JONO PLEŠKIO MENO KŪRINIO SUKŪRIMO
KONKURSO ŠALYGŲ PATVIRTINIMO**

2025 m. lapkričio d. Nr. A1-
Telšiai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 34 straipsnio 6 dalies 1 punktu ir Telšių rajono savivaldybės 2025–2027 metų strateginio veiklos plano, patvirtinto Telšių rajono savivaldybės tarybos 2025 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T1-50 „Dėl Telšių rajono savivaldybės 2025–2027 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“, 06 programos 01 tikslo 02 uždavinio 09 priemone „Miesto viešųjų erdvių vizualinio identiteto stiprinimas“,

t v i r t i n u Eugenijos Pleškytės ir Jono Pleškio meno kūrinio sukūrimo konkurso sąlygas (pridedama).

Administracijos direktorė

Lina Leinartienė

PATVIRTINTA
Telšių rajono savivaldybės
administracijos direktoriaus
2025 m. d. įsakymu Nr. A1-

EUGENIJO PLEŠKYTĖS IR JONO PLEŠKIO MENO KŪRINIO SUKŪRIMO KONKURSO SĄLYGOS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Telšių rajono savivaldybės Kultūros ir meno taryba inicijuoja meno kūrinio idėjos konkursą (toliau – Konkursas), skirtą iškiliems kraštiečiams – aktorei Eugenijai Pleškytei ir jos broliui, karininkui Jonui Pleškiui atminti.

2. Konkurso tikslas – įrengti meno kūrinį, skirtą Eugenijai Pleškytei ir Jonui Pleškiui atminti adresu: Turgaus a. 12, Telšiai.

3. Konkurso sąlygos nustato tikslą, vykdymo laiką, organizavimo tvarką, vertinimo komisijos sudėtį ir laimėtojų premijų dydžius, atidengimo datą.

II. KONKURSO SĄLYGOS

4. Užduotis kūrėjui:

4.1. Pasirašyti su Telšių rajono savivaldybės administracijos direktoriumi susitarimą dėl dalyvavimo Konkurse (Priedas Nr. 1).

4.2. Sukurti meninį kūrinį Turgaus a. 12, Telšiuose, skirtą Eugenijai Pleškytei ir Jonui Pleškiui, remiantis surinkta biografine informacija iš Centrinio valstybės archyvo, Klaipėdos regioninio valstybės archyvo Telšių filialo, Lietuvos kinematografininkų sąjungos, Telšių rajono savivaldybės Žemaitės dramos teatro, Žemaičių muziejaus „Alka“, šeimos narių asmeninės nuotraukos (2 priedas).

4.3. Meninis kūrinys turi išlaikyti dermę su kitais Telšių miesto kūriniais, palaikant tą pačią stilistiką – santūrią, vengiančią pompastikos, estetišką ir solidžią.

4.4. Meno kūrinys turi būti kuriamas iš tvarių medžiagų, laikantis miestui būdingų spalvų ir medžiagų – bronzos, akmens, granito, pasirinktos medžiagos turi būti ilgaamžės.

4.5. Išvystytą meno kūrinio idėjos aprašymą, maketą, vizualizaciją, fotomontažą su matmenimis pagal mastelį bei detalizuotą įgyvendinimo sąmatą pateikti Telšių rajono savivaldybės administracijos priimamajame (Žemaitės g. 14, Telšiai) nuo 2025 m. lapkričio mėn. 20 d. iki 2026 m. balandžio mėn. 20 d.

III. PASIŪLYMŲ VERTINIMAS

5. Pasiūlymus vertina ekspertų komisija, kurią sudaro septyni atstovai: Telšių rajono savivaldybės administracijos (toliau – Administracija) Kultūros ir turizmo skyrius (1 narys), Administracijos Architektūros ir paveldosaugos skyrius (1 narys), Vilniaus dailės akademijos Telšių fakulteto (1 narys), Kultūros ir meno taryba (1 narys), Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Telšių teritorinis padalinys (1 narys), Žemaičių muziejaus „Alka“ (1 narys), Pleškių giminės atstovas (1 narys). Komisijai suteikiama teisė vertinimo metu užduoti papildomus klausimus konkurso dalyviams bei kvieisti papildomus ekspertus pasiūlymams vertinti.

6. Ekspertų komisija, vertindama kūrėjo pateiktą pasiūlymą, taiko šiuos kriterijus:

6.1. Meninė idėja ir kūrybiškumas – idėjos originalumas, meninė išraiška, kūrybinis sprendimas, pasiūlymo naujumas ir estetinė vertė.

6.2. Atitikimas atminimo temai – ar kūrinys perteikia Eugenijos Pleškytės ir Jono Pleškioo asmenybių, gyvenimo ir veiklos atminimą; ar ryšys su istoriniu kontekstu aiškus ir pagarbiai interpretuotas.

6.3. Dermė su miesto aplinka – ar kūrinys tinka Telšių miesto viešajai erdvei, dera su Turgaus aikštės architektūriniu, urbanistiniu ir kultūriniu kontekstu.

6.4. Estetinė kokybė ir kompozicija – proporcijų, formos, spalvų ir medžiagų harmonija, santūrumas, vizualinis vientisumas.

6.5. Techninis įgyvendinimas ir tvarumas – naudojamų medžiagų kokybė, ilgaamžiškumas, atsparumas aplinkos poveikiui, įgyvendinimo realumas.

6.6. Sąmatos pagrįstumas ir ekonominis racionalumas – sąmatos pagrįstumas, atitiktis rinkos kainoms, išlaidų proporcingumas rezultatui.

6.7. Pasiūlymo pateikimo kokybė – idėjos aprašymo, vizualizacijų, maketo ir techninės dokumentacijos kokybė bei aiškumas.

6.8. Visuomeninė vertė – kūrinio atpažįstamumas, gebėjimas pritraukti dėmesį, skatinti kultūrinį dialogą ir prisidėti prie Telšių miesto identiteto stiprinimo.

7. Pasiūlymų autoriai bus premijuojami:

7.1. I vietos laimėtojai – 2500 eurų;

7.2. II vietos laimėtojai – 1500 eurų;

7.3. III vietos laimėtojai – 500 eurų.

8. Komisija nugalėtoją ir premijų laimėtojus paskelbs iki 2026 m. gegužės mėn. 15 d.

9. Meno kūrinys, skirtas Eugenijai Pleškytei ir Jonui Pleškiui atidengiamas 2026 m. gruodžio 6 d. per miesto gimtadienį.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10. Dėl darbo metu iškilusių klausimų konkurso dalyviai gali kreiptis į Telšių rajono savivaldybės administracijos Architektūros ir paveldosaugos skyriaus vedėją Simoną Bagdoną (tel. +370 665 66387, el. paštas simonas.bagdonas@telsiai.lt).

11. Gauti kūrėjų duomenys bus tvarkomi laikantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), bei Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimų.

12. Šios konkurso sąlygos gali būti keičiamos ar pripažįstamos netekusiomis galios Telšių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu.

Eugenijos Pleškytės ir Jono Pleškio
meno kūrinio sukūrimo konkurso
sąlygų 1 priedas

SUSITARIMAS DĖL DALYVAVIMO EUGENIJOS IR JONO PLEŠKIŲ MENO KŪRINIO SUKŪRIMO KONKURSE

2025 m. d. Nr.

Telšiai

Telšių rajono savivaldybės administracija, juridinio asmens kodas 180878299, Žemaitės g. 14, Telšiai, atstovaujama administracijos direktoriaus, veikiančio pagal Telšių rajono savivaldybės administracijos nuostatus, toliau vadinamas Konkurso organizatoriumi, ir _____, toliau vadinamas Kūrėju, (abu kartu toliau – Šalys) sudaro šį susitarimą dėl dalyvavimo Eugenijos ir Jono Pleškių meno kūrinio sukūrimo konkurse (toliau – susitarimas).

I. SUSITARIMO ŠALIŲ ĮSIPAREIGOJIMAI

1. Konkurso organizatorius įsipareigoja:

- 1.1. suteikti Kūrėjui reikiamą biografinę informaciją, susijusią su Eugenijos Pleškytės ir Jono Pleškių gyvenimu bei veikla, reikalingą meno kūrinio sukūrimui (toliau – Konkursas);
- 1.2. atlikti visas Konkurso procedūras pagal patvirtintas Konkurso sąlygas;
- 1.3. premijuoti Konkurso dalyvius pagal patvirtintas Konkurso sąlygas;
- 1.4. užtikrinti autorinių teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi;
- 1.5. kūrėjo pageidavimu suteikti galimybę jam pristatyti savo pasiūlymą ekspertų komisijai.

2. Kūrėjas įsipareigoja:

- 2.1. dalyvauti Konkurse, laikydamasis patvirtintų Konkurso sąlygų;
- 2.2. savo medžiagomis ir transportu per Konkurso sąlygose nustatytą terminą pateikti Konkurso organizatoriui pasiūlymą;
- 2.3. Konkurso organizatoriui paprašius, dalyvauti pristatant pasiūlymą Konkurso ekspertų komisijai.

II. SUTARTIMO GALIOJIMAS IR NUTRAUKIMO TVARKA

3. Šis Susitarimas sudaromas dviem vienodą juridinę galią turinčiais originaliais egzemplioriais lietuvių kalba – po vieną kiekvienai Šaliai.
4. Susitarimo sąlygos gali būti keičiamos ir papildomos tik rašytiniu Šalių susitarimu. Žodinės išlygos neturi juridinės galios.
5. Susitarimas gali būti nutrauktas tik rašytiniu Šalių susitarimu.

III. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

6. Šalys įsipareigoja tarpusavio santykiuose laikytis konfidencialumo – neatskleisti raštu, žodžiu ar kitokiu būdu tretiesiems asmenims jokios komercinės, dalykinės ar finansinės informacijos, su kuria buvo supažindintos bendradarbiaudamos šio Susitarimo pagrindu.
7. Pasikeitus adresams, telefonams ar banko rekvizitams, susitarimo Šalys įsipareigoja apie tai nedelsdamos raštu informuoti viena kitą.
8. Visi ginčai, kylantys iš šio susitarimo arba su juo susiję, sprendžiami derybų keliu, o Šalims nesusitarus – Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

**KONKURSO ORGANIZATORIUS
TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJA**

Įmonės kodas 180878299

Žemaitės 14, Telšiai

A.s. LT 644010042800468867

Bankas Luminor Bank AS Lietuvos sk.

Banko kodas 40100

Tel. (8 444) 52 872

KŪRĖJAS

A.s.

Bankas

Banko kodas

Tel.

Administracijos direktorė

Kūrėjas

_____

A. V.

_____

(parašas)

_____

(vardas, pavardė)

_____

(parašas)

_____

(vardas, pavardė)

_____

Eugenijos ir Jono Pleškių meno
kūrinio sukūrimo konkurso sąlygų
2 priedas

Subject: Dėl informacijos apie Eugeniją Pleškytę ir Joną Pleškį

Laba diena,

Kinematografininkų sąjunga neturi informacijos apie Eugeniją Pleškytę ir Joną Pleškį. Sąjungos pirmininkas Arūnas Matelis paminėjo, kad jis prodiusavo ir buvo sukurtas Lietuvos kino studijoje rež. Henriko Šablevičiaus dokumentinis filmas apie Eugenijos Pleškytės brolių ir legendinį jo pabėgimą iš SSSR povandeniniu laivu, ir kaip GRU jį persekiojo, slapstėsi. Filmą galėtų būti Lietuvos kino centre, nes jie perėmė visus kino filmus ir jų turtines teises iš buvusios Lietuvos kino studijos, taip pat galėtų būti filmo kopija Lietuvos centriniame valstybės archyve. Filme gal rastumėt daugiau informacijos.

Pagarbiai
Arūnas Stoškus
Direktorius

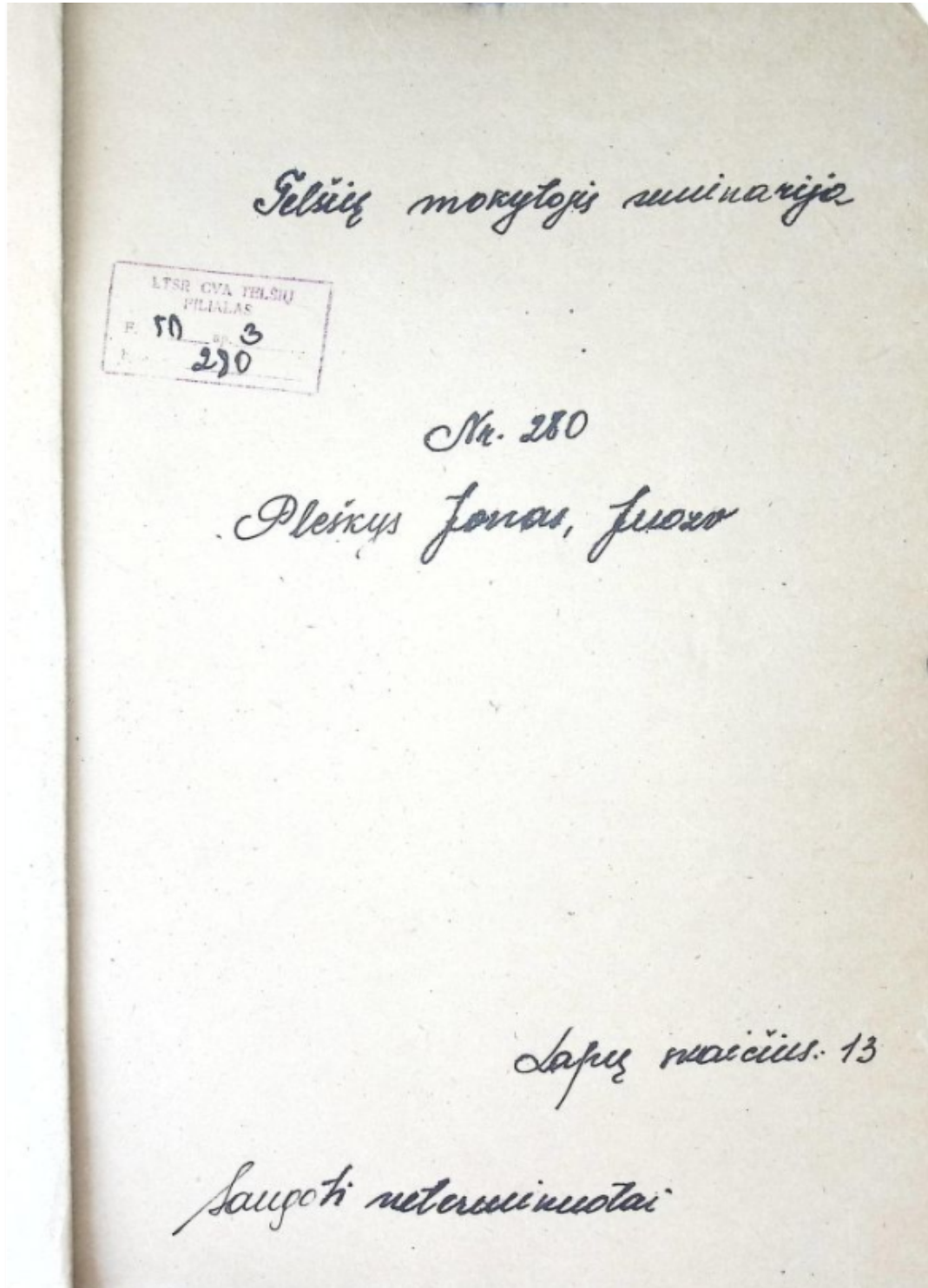
Lietuvos kinematografininkų sąjunga
Vasario 16-osios g. 8, LT-01107 Vilnius
☎ +370 52 12 07 59
☎ +370 69 80 88 76
✉ lks@kinosajunga.lt
www.kinosajunga.lt

Patikslinu, filmas vadinasi „Pasmerktas myriop“ (1999),
https://lt.wikipedia.org/wiki/Henrikas_%C5%A0ablevi%C4%8Dius

Pagarbiai
Arūnas Stoškus
Direktorius

Lietuvos kinematografininkų sąjunga
Vasario 16-osios g. 8, LT-01107 Vilnius
☎ +370 52 12 07 59
☎ +370 69 80 88 76
✉ lks@kinosajunga.lt
www.kinosajunga.lt

Siunčiu nuorodą <https://eais.archyvai.lt/repo-ext/view/303147369>, čia yra Jono Pleškio byla iš Telšių mokytojų seminarijos fondo, kuris yra mūsų archyve. Eugenijos Pleškytės nuotraukų turi Lietuvos centrinis valstybės archyvas ir Literatūros ir meno archyvas, jos yra prieinamos <https://eais.archyvai.lt/repo-ext>.

Jelsių pedagoginė m-lė
Bylos Nr. 57

Jelsių Mokytųjų Seminarijos
mokymo

Pleškio Jono, Juozo
asmen

byla

Pradeta: 1950. rugsejis t

Baigta: 1952. gruodis 17

Lapas: 13

Muelatimiam saugojimui.

1956. 0. 22.

W. G. F.
Sekretorius

Nuorašas

1

Įsakymas Nr. **76**g. 1952 m. gruodžio mėn. **17**. d.pagal pedagogų vartytos 1952 m. gruodžio mėn. 16 d. nutarimą /protokolo Nr. **1** /
par. 1.Už gracinančio laiško parašymą, polskių pedagoginės mokyklos Direktorui III-b kurso
mokinį Riekių Joną nuo 1952 m. gruodžio mėn. **17**. d. iš polskių pedagoginės mokyklos pa-
rašinti ir nuo 1952 m. gruodžio mėn. **27**. d. stipendijas jam nemokėti.

par. 2.

Už dalyvavimą gracinančio laiško parašyme, už muskaltimo slopinimą ir už išsiskyrimą
III-b kurso mokinį Vaitkų Vaidą nuo 1952 m. gruodžio mėn. **17**. d. iš polskių pedagoginės
mokyklos pašalinti ir nuo 1952 m. gruodžio mėn. **31**. d. stipendijas jam nemokėti.

par. 3.

Už pasikartojančius klėpa elgesio pasirodymus, už dalyvavimą gracinančio laiško
parašyme ir už muskaltimo slopinimą III-b kurso mokinį Kiešų Praną iš polskių pedagoginės
mokyklos nuo 1952 m. gruodžio mėn. **17**. d. pašalinti ir nuo 1952 m. gruodžio mėn. **31**. d.
stipendijas jam nemokėti.

par. 4

Už dalyvavimą gracinančio laiško parašyme ir muskaltimo slopinimą III-b kurso moki-
niui Š. adekaiči Jonui sumažinti elgesio pažymį iki trijų, visoms 1952/53 m.m., palie-
kiant jį mokykloje ir nutraukti stipendiją iki 1953 m. liepos mėn. 1 d.

par. 5

IV kurso mokiniai Ramanaukaitė Abolėi už faktų, liečiančių gracinantį laišką, mu-
slopimą, išreikšti papėikimą su įrašymu į asmens bylą, ir išinti jos nutrauktą iš mokyklos
darbo lentos.Pasirašė / Karaliūnaitė /
D i r e k t o r i u s

D i r e k t o r i u s

Lietuvos TSR
Švietimo Ministerija
Klaipėdos Srities L. Švietimo Skyrius
Telšių pedagoginės mokyklos
1952 m. gruodžio mėn. 19 d.
Nr... 247...

2

pil. Petrokionei

pranešu, kad Jūsų brolis Pleškis, Jonas, Juozo s., iš
Telšių pedagoginės mokyklos III-b kurso nuo 1952 m. gruodžio mėn.
.17. d. direktoriaus įsakymu Nr. 72., iš 1952 m. gruodžio mėn.
.17. d. už parašymą Telšių pedagoginės mokyklos direktoriui gra-
sinančio laiško, pašalinamas.

Telšių pedagoginės Mokyklos
D i r e k t o r i u s

Lietuvos TSR
Švietimo Ministerija
Klaipėdos Srities L. Š. vietinio skyriaus
Telšių pedagoginė mokykla
1953 m. sausio mėn. 9 d.
Nr 4

3

P a ū y n ō j i m a s

pažymina, kad Pleškys Jonas, Juose s., 1950 m. rugsėjo
mėn. 1 d. įstojo į Telšių pedagoginės mokyklos pirmąjį kursą.

Iš Telšių pedagoginės mokyklos trečiojo kurso pašalintas
1952 m. gruodžio mėn. 15 d.

Pažymėjimas duotas Telšių Keriniam Komisariatui pristatyti.

Telšių pedagoginės mokyklos
D i r e k t o r i u s

Telsių Mokytojų Seminarijos 4

1950. IX. 1. priimtas
 į pirmąjį kursą,
 1951. VII. 1. iš. Nr. 32 pat-
 keltas į antrąjį kursą,
 1952. VII. 1. iš. Nr. 34 pat-
 keltas į trečiąjį kursą.
 1953. XII. 17. iš. Nr. 72 iš
 mokyklos trečiojo kurso pasėlietas.
 Telsių mokytojų seminarijos
 direktoriui

Pleškio Jono
 s. Juozo, gyn.
 Lėvėnų valė.
 Klaišių kaimas

Pareiškimas

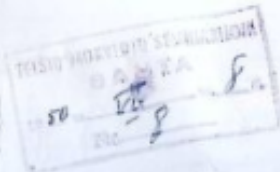
Aš, Pleškys Jonas s. Juozo, nuolankiai
 prašau Jūsų, Gerbiamasis Direktoriau, pri-
 imti mane į Jūsų vadovaujamą Telsių mo-
 kytojų Seminarijos 1-įjį kursą. Esu baigęs
 Lėvėnų Septynmetės Mokyklos 7 klases.

Prie pareiškinio pridėdu šiuos dokumentus:

- išitojo mokslų pažymėjimą (jį pri-
 siųsiu vėliau);
- gimimo liudijimą;
- tris nuotraukas;
- autobiografiją;
- gydytojo pažymėjimą;
- vietos vykdomojo k-to charakteristiką.

1950 m. liepos 8 d.

Pleškys.

50 m. VII. 80
rēnai

Autobiogrāfija

Aš, Pleškys Jons s. Jūro, esu gimis 1935. gada beigās daugavpils rajona darbinieku ģimenī. Buržuāziskajā Lietuvā tēvam darbojās darbiniekam. 1940. gada beigās buržuāziskā Lietuvas valdība, tēvam ir Tarybų valdības gavo 10 ha zemi. Bet grobīkai vokiečiem, ārkārtīgi uzpuolēja Tarybų Sąjunga, no tēva zemi atņēma.

Vokieču okupācijas laikā es beidzu tās pamatskolas skolu. Pēc tam, kad Armijai izvadījis Lietuvu no vokieču okupācijas, beidzu četrtās skolu. Beidzu pamatskolu, mīļi mātē, ir es nevarēju tālāk mācīties. Tikai vēlāku savu glābēju, sēdēt, bijušais ir Tarybinis Armijai, Petreikienu Onas palīdzība es galēju mācīties Latvijas Septiņmēnešu Mācīkolu, kurā beidzu 1950. gada beigās.

Pleškys.

Telsių Mokytojų Seminarijos 6
Direktoriui

Pleškio Jono
s. Juozo, gyt.
Karėmų valst.
Klaizėjų kaime

Paraiškimas

Aš, Pleškys Jonas s. Juozo, nuolankiai pra-
šau Jūsų, Gerbiamasis Direktoriau, leisti man
mokslo metu naudotis Telsių Mokytojų
Seminarijos bendrabučiu ir valgykla.

Pleškys

1950. liepos. 14

Stojančiojo ir Mokytojų Seminarija

7

ANKETA

Pavardė, vardas, tėvo vardas Pleškas Jonas s. Juozas

Gimimo metai 1935 mėnuo kovas diena 10

Gimimo vieta Telšiai apskr. Tverys valsč. Seopoldavo kaime

Pilietybė L.T.S.R.

Tautybė Lietuviai

Gimtoji kalba Lietuvių

Tėvų užslėmimas ligi 1941 metų ir dabar darbininkai, gyvena pas globėja, seserį,
 Kokį turą turi tėvai Petrokienių Ona s. Juozas neturėjo

Ar stojančiojo ir jo tėvų ūkis buvo sumažintas pagal 1944 metų rugpjūčio mėn. 30 d. įstatymą, ar tartas buvo konfiskuotas ne

Tėvų adresas Globėja Petrokienių Ona s. Juozas
Telšiai apskr. Naujamiestis valsč.

Partiškumas nepartinis

Kokiame organizacijoje buvo ligi 1940 metų

Kada ir kokią mokslo įstaigą baigė 1950 m. Zarėnų Septynmetė Mokykla

Kurias kalbas moka ir kaip jas moka Vokiečių

Ar buvo užsieny, kada ir kur yra užsieny giminių ir kokie tarp jų ir stojančiojo palaikomi santykiai neturais

Karinė priverolė neprisivoliusimas

Kuriose įstaigose tarnavo ligi 1940 metų nėkur

Kuo stojantysis ir jo tėvai vertėsi vokieckosios okupacijos metu (parašyti smulkiai) darbininkais

Ar tarnavo pats ar jo artimieji vokiečių armijoje, policijoje, saugumo organuose, Plechavičiaus ar kituose šalinuose netarnavo

Ar buvo represuojamas vokieckosios okupacijos metu, kur ir kada? Ar buvo išvežtas į Vokietiją vokieckosios okupacijos metu, ar savarankiškai buvo išvažiavęs, kaip ir grįžo nebuvo

Ar buvo teisiamas, kada ir už ką nebuvo

Ar buvo tarybų valdžios represuotas kas nors iš artimųjų giminių ne kas, kada

Ar dalyvavo kovoje su vokieckaisiais okupantais Raudonosios Armijos daliniuose, tarybinių partizanų eilėse, legaliose partinėse ar komjaunimo organizacijose, ar kitaip kaip prisidėjo. Ar buvo apdovanotas ne

Stojančiojo adresas Telšiai, Naujamiestis

Už melagingas žinias bus baudžiama pašalinimu iš aukštesios mokyklos ir trunkimu atsakomybės.

Anketa turi būti užpildyta rašalu atskirai, atsakymai turi būti tikslūs ir pilautiniai visus klausimus.

Parašas Glėdys

1960 m. lipas mėn. 1 d.

Nuorašas. 8

GIMIMO PAŽYMEJIMAS, Nr. 798625. Pil. Pleškys
 /Pavardė/ Jonas, Juozapo /vardas ir tėvovardis/
 gimė takstantis devyni šimtai trisdešimts penktais
 metais, kovo dešimtą 1935-III-10 dien. /metai, mėnuo
 ir dieną rašyti žodžiais ir skaitlinėmis/ Šis įrašas
 įrašytas 1935 m. kovo mėn. 10 d. gimimo aktų knygoje
 Nr. 39. Gimdytojai: Tėvas Juozapas Pleškys, Liet.
 /Pavardė, vardas ir tėvovardis/ Motina Barbora Rapalai-
 tė, Liet. /pavardė, vardas ir tėvovardis/ Kadikio gi-
 mimo vieta, miestas, apylinkė, kaimas Leopoldavo respub-
 lika, šalis, sritis LTSR. Registracijos vieta Tverų
 R.K.bž. Civilės Būklės Įrašų Biūro Vedėjas /parašas
 neišskaitomas/ Raštvedys /parašas neišskaitomas/
 /A.V./ "27" spalio 1948 m. - - - - -

Registru Nr. 3115

194 9 metų *quodžio* mėn. 17 dieną, Telšiuose

Aš, Telšių Valstybinės Notarinės Kontoros notaras *Miceina*
 Vytautas Hudyc šį nuorašą visiškai ~~atitinkant~~ originalą, kuriame patal-
 symų, pirašymų, skatimų, užbrauktų žodžių ar kitų neleistinumų nebuvę
 rasta.

Paimta 2 rubl. valstybinio mokesčio ženklais.

NOTARAS

Miceina

Tėsių Apiešimas

NU APYKRES
BULATORIJA

VI. mėn. 22 d.

g. _____
žarėnai

Pažymėjimas. 9

Pleškys Jonas, buvo 15 metų.
amž. iš klaidos k-mo Žarėnų
vėbė. yra sveikos ir gali mokytis
Tėsių mokytojų seminarijoje.

mdf. D. Iliuša

10

CHARAKTERISTIKA

Duota PLEŠKIŲ Jonui s. Juozo giv. po motinos mirties ~~XXXXXX~~
pas savo globėją, seserę Petreikienę Oną d. Juozo Žarėnų inst. Tel-
sių apskr. vokiečių okupacijos metu jokiai organizacijai nepriklausė,
yra lojalus Tėrių valdžiai.

Jokios kompromituojančios nedžiugos nėra.

Charakteristika duota mokslu reikalams.

LKP(b) Žarėnų valsč. k-to sekretorius
/Kosariovas/

Žarėnų valsč. viki. k-to p-kas
/brančelis/

sekretoarius
/Steponavičius/

11

LIETUVOS TSR ŠVIETIMO MINISTERIJA

PAŽYMĖJIMAS

Pažymima, kad Pleskys Jonas, s. Juozo
(pavardė, vardas, ir tėvo vardas)
 gimęs 1935 m. kovą mėn. 10 d., mokėsi
Žarinių Septynmetijė mokykloje
(mokyklos pavadinimas)
Pelsių apskr. Žarinių valsči ir, būdamas labai
(kaime, mieste, rajone, apskrityje)
gero elgesio, išstantis devyni šimtai penkiasdešimtais metais
 baigė tos mokyklos septynių klasių kursą.

Atskirų dalykų mokėjimas vertinamas taip:

Lietuvių kalbos ir literatūrinio skaitymo	3 (patenkinamai)
Rusų kalbos	4 (gerai)
_____ kalbos	_____
Aritmetikos	5 (labai gerai)
Algebros	5 (labai gerai)
Geometrijos	5 (labai gerai)
Gamtos mokslo	4 (gerai)
Istorijos	5 (labai gerai)
TSRS konstitucijos	5 (labai gerai)
Geografijos	5 (labai gerai)
Fizikos	5 (labai gerai)
Chemijos	4 (gerai)
Sveikatos kalbos	(uokerai), 4 (gerai)

1950 metų lapelio mėn. 25 d.

Mokyklos direktorius

Mokytojai:

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ ЛИТОВСКОЙ ССР

СВИДЕТЕЛЬСТВО

Настоящее свидетельство выдано Ялшиксу Ионасу,
(фамилия, имя и отчество)
с. Цозапаса, родившегося 10 марта 1935 года,
 в том, что он обучался в Жарнайской Семилетней школе
(название школы)
Жарнайской вол. Тельшайского у., окончил семь классов этой школы
(уезд, города, района, уезда)
 в тысяча девятьсот пятьдесятом году и обнаружил
 при отличном поведении следующие знания:

По литовскому языку и литературно-ному чтению	<u>3 (удовлетворительно)</u>
„ русскому языку	<u>4 (хорошо)</u>
„ _____ языку	_____
„ арифметике	<u>5 (отлично)</u>
„ алгебре	<u>5 (отлично)</u>
„ геометрии	<u>5 (отлично)</u>
„ естествознанию	<u>4 (хорошо)</u>
„ истории	<u>5 (отлично)</u>
„ конституции СССР	<u>5 (отлично)</u>
„ географии	<u>5 (отлично)</u>
„ физике	<u>5 (отлично)</u>
„ химии	<u>4 (хорошо)</u>
„ иностранному языку (<u>немец</u>)	<u>4 (хорошо)</u>

25 июня 1950 года

Директор школы

Учителя:

(Подписи учителей)

Telšu Mokytojų Seminarijos

antro

kurso mokinio(ės)

Piškis Jono

12

1951.12 m. m. elgesio ir moko pažangumo

Pažymėjimas

Mokymo meta semestral	Ugdymo kalba	Literatūrai	Raišy kalba	Ugdymo ir mokytojų literatūra	Valdymo literatūra	Arifmetika	Algebra	Geometrija	Atitinkamos metodika	Fizika	Chemija ir mineralogija	Zemėlapis, anatomija ir fiziologija	Botanika	Zoologija	Darbuotojų pažinimas	Gamtos m. dėstymo metodika	Fizinė geografija	Užsienio kraštų geografija	TSRSS geografija	LTSR geografija	Geografijos metodika	TSRSS istorija	Naujųjų laikų istorija	LTSR istorija	Istorijos metodika	Viešojo mokytojų	TSRSS konstitucija	Psichologija	Pedagogika	Pedagogikos istorija	Lygiai	Mokyklinė higiena	Daugybinis ir jo metodika	Pašalūs ir jos metodika	Dainavimas ir jo metodika	Fizinis auklėjimas ir jo metodika	Instumentinė muzika	Kentinis patengimas	Praktiniai darbai dirbtuvėse	Praktiniai darbai žemės ūkyje	P. pedagoginė praktika	Praktiniai darbai	Blyrys	Praktiniai darbai	Pavėluoia	Kurso auklėtoja pastabas ir parašas	
I-ojo semestro pažymiai	4	4	4	4	3	3	4					5					4					5	4								4	4	5	4	5	4	5	5			4	5	1	-			
I-ojo semestro egzaminų pažymiai	4,5					5	5																																								
I-ojo semestro galutiniai pažymiai	4	4	4	4	4	3	5					5					4					5	4									4	4	5	4	5	4	5	5			4					
II-ojo semestro pažymiai	4	-	4	-	4	3	3	-	5	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	4	-	-	-	3	3	5	4	5	4	5	4	-	4			33			
II-ojo semestro egzaminų pažymiai	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
II-ojo semestro galutiniai pažymiai	4	-	4	-	5	-	5	3	-	5	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5	4	-	-	-	-	4	-	-	-	3	3	5	4	5	4	5	4	-	4	5					

Mokytojų Tarybos nutarimas: Reikiamas; už kursą pagal 1952.05.30 prot. Nr. 30

Telšiai, 1952 m. birželio mėn 30 d.

Direktorius

Oslovas
Kurso auklėtojas

Telšiu Mokytoju Seminarijos pirmo i b kurso mokinio(ės) Plaškie Jona

1950/1 m. m. elgesio ir mokalo pažangumo

Pažymėjimas

13

Moklo metų semestrai	Ukrainų kalba	Lenkų kalba	Rusų kalba	Rusų kalbos metodika	Lietuvių ir rusų literatūra	Vokiečių literatūra	Arifmetika	Algebra	Geometrija	Aritmetikos metodika	Fizika	Chemija ir mineralogija	Zemėlapis, zoologija ir botanika	Botanika	Zoologija	Darvinyzmo pagrindai	Gamtos m. darymo metodika	Fizinė geografija	Užsienio kraštų geografija	TSRS geografija	LTSR geografija	Geografijos metodika	TSRS istorija	Naujųjų laikų istorija	LTSR istorija	Istorijos metodika	VMPV istorija	TSRS konstitucija	Psichologija	Pedagogija	Pedagogikos istorija	Lygija	Mokyklinė higiena	Daugiamatis ir jo metodika	Palykimas ir jo metodika	Fizinis auklėjimas ir jo metodika	Instrumencinė muzika	Kitinis patengimas	Praktiniai darbai dainavose	Praktiniai darbai žemės ūkyje	Pedagoginės praktikos	Praktiniai darbai kalboje	Elgecys	Praktinio pamokų	Pavėluota	Teisė ar gylis Kurso-audituoja-pastabas ir paraišas		
1-ojo semestro mokymai	4	-	4	-	5	-	4	5	4	-	4	5	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	5	4	5	4	-	-	-	4	5	-	-		
2-ojo semestro mokymai								5	5																																							
3-ojo semestro mokymai	4	-	4	-	5	-	4	5	4	-	5	5	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	5	4	5	4	-	-	-	4	5	-	-	Bluz	
4-ojo semestro mokymai	4.5	-	4	-	4	-	4	4	4	-	5	5	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	5	4	5	3	5	5	-	-	-	-				
5-ojo semestro mokymai			4		5		5	5			5							4																														
Moklo galutiniai mokymai	4.5	-	4	-	5	-	5	5	4	-	5	5	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	5	4	5	3	5	5	-	-	-	-	4	5	-	-	

Mokytoju Tarybos nutarimas: Keliamas į antrą kursą

(Pedagogų Sąjūros posėdžio protokolas Nr.30 1951/52 m.)

Altaof
Kurso auklėtojas

Direktorius

Telšiai, 1951 m. lipa mėn. 2 d.

Siore
by the summer
macta in susu-tg
136 gny hka) lapy.

1956. 0. 22

Secretary

2021 m. 12-14 Nr. R6-6360
Telšių rajono savivaldybės
administracija

**KLAIPĖDOS REGIONINIO VALSTYBĖS ARCHYVO
TELŠIŲ FILIALAS**

Biudžetinė įstaiga, Naujoji Uosto g. 16, 92122 Klaipėda.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 190766042.
Filialo duomenys: biudžetinės įstaigos filialas, Sedos g. 12, 87112 Telšiai, tel./faks. (8 444) 52802,
el. p. telšiai@archyvai.lt, filialo kodas 304438255

Telšių rajono savivaldybės administracijos
Kultūros ir turizmo skyriui

2021 12 13 Nr. *4RTE-19*

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO

Klaipėdos regioninio valstybės archyvo Telšių filialo fonduose rasta informacija pagal Jūsų 2021 11 29 raštą Nr. KSR-37. Telšių mokytojų seminarijos fonde yra saugoma Pleškio Jono, Juozo asmens byla. 1950 m. birželio 25 d. yra išduotas Lietuvos TSR Švietimo ministerijos pažymėjimas apie Žarėnų septynmetės mokyklos baigimą. 1950 m. rugsėjo 1 d. Jonas Pleškys pradėjo studijas Telšių mokytojų seminarijoje, 1952 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. 72, būdamas trečiame kurse, buvo pašalintas iš seminarijos. Jono Pleškio 1950 m. anketoje nurodyta gyvenamoji vieta – Telšiai, Naujamiestis. Globėja – sesuo Ona Petroikienė.

Archyvas Lietuvos centriniam valstybės archyvui pateikė užklausą dėl Eugenijos Pleškytės gyvenamosios vietos nustatymo. Rasta Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos archyvo fonde, rajonų liaudies švietimo skyrių patronuojančių našlaičių sąrašų 1950 m. byloje, kad Eugenija Pleškytė gyvena Telšiai, Daukanto g. 1, globėjas – Banevičius Stasys.

Atkreipiame dėmesį, kad duomenų gavėjas privalo naudoti gautus asmens duomenis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (ES) 2016/679 ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

Vedėja

Parengė: Žemaičių muziejaus „Alka“

Į LAISVĘ – KAPITONAS JONAS PLEŠKYS

Jonas Pleškys gimė 1935 m. Leopoldavo kaime, Rietavo rajone (pagal 1961 m. duomenis). Jis matė visus Antrojo pasaulinio karo baisumus, sovietinę okupaciją, tėvo ir pamotės ištrėmimą į Sibirą, matė jaunus vyrus išeinančius į partizanus ir jų išniekintus kūnus miestelių ir miestų aikštėse... Jis pats už antisovietinę veiklą buvo pašalintas iš Telšių mokytojų seminarijos, nebuvo priimtas į tuometinį Kauno politechnikos institutą (dabar – Kauno technologijos universitetas). Po tarnybos sovietinėje armijoje Jonas Pleškys įstojo į Leningrado (dabar – Sankt Peterburgo) karinę jūrų akademiją, ją puikiai baigė, įgijo povandeninių laivų šturmano kvalifikaciją. 1961-ųjų balandžio 6-ąją, būdamas vos 26 metų, J. Pleškys Aukštosios karinės jūrų povandeninio plaukiojimo mokyklos absolventas, su jo vadovaujama karinio dalinio 22947 krovinių barža МБСС-136150 ir 8 įgulos nariais išplaukė iš Klaipėdos uosto į sąvartyną jūroje išmesti cheminių atliekų. Kapitonas įgulai neleido užmegzti radijo ryšio, sutemus įsakė nedegti šviesų ir nemažinti maksimalaus greičio. Specialiai sugadinęs navigaciją, kad įgula nieko neįtartų, įgulos narius įtikinęs, kad grįžta į Klaipėdą, baržą nuplukdė prie Švedijos Gotlando salos krantų. Išsilaipinęs Gotlando saloje, jis iš karto pasiprašė politinio prieglobsčio. Kartu su J. Pleškiu baržoje buvo dar vienas lietuvis Jurgis Kryžiolas, tačiau jis nebuvo toks drąsus kaip kapitonas ir rusų buvo parplukdytas iš pradžių į Latvijos Liepojos uostą, o vėliau – atgal į Klaipėdą. Kiekvienas baržos įgulos narys buvo tardomas po kelias paras. Bet bausmių nesulaukė. Susitikęs su SSRS pasiuntinybės atstovu Jonas Pleškys pareiškė, kad pasiliks Švedijoje. Švedijos spaudoje buvo rašoma, kad apklausų policijoje metu J. Pleškys nurodė, kad „*gyvenimas SSRS buvo nepakenčiamas*“, kad „*negalėtų likusį gyvenimą nugyventi melo pasaulyje*“. Raudonosios vėliavos Baltijos laivyno Karo Tribunolo (Paldisko m., Estijos SSR) 1961 m. nuosprendžiu už tėvynės išdavimą nuteistas jam nedalyvaujant, sušaudymu, jam atimtas leitenanto laipsnis. Kai J. Pleškys pabėgo, buvo pats Šaltojo karo tarp JAV ir SSRS įkarštis. Geležinė sovietų siena atrodė nepramušama, todėl J. Pleškio pabėgimas į Vakarų tuo metu beveik prilygo atominiam sprogimui. J. Pleškys pabėgimui, kaip jis sakydavo, „iš melo šalies“, ruošėsi ilgai. Nors jį siejo itin artimi ryšiai su Klaipėdoje gyvenusia seserimi Emilija Pleškyte-Pakalniškiene, kurios namuose, dirbdamas uoste, dažnai lankydavosi, apie savo būsimus planus bėgti jai neprasitarė. Ir Emilija, ir kitos seserys apie Jono šuolį į laisvą pasaulį sužinojo tik po to, kai SSRS kilo baisus skandalas ir apie tai pranešė Vakarų šalių žiniasklaida. Šeimos nariai buvo kviečiami į apklausas KGB rūmuose Vilniuje. Tačiau tardytojai iš Pleškių nieko neišpešė. Vėliau Eugenija Pleškytė prasitarė, kad kai Jonas buvo pabėgęs, ji su seserimis, atsukusi laiką atgal, suprato, jog pabėgimui brolis ruošėsi kone visą sąmoningą gyvenimą. Dėl to jis net vedė vieną klaipėdietę (nevedusių vyrų sovietmečiu neišleisdavo išplaukti į užsienį), nors Latvijoje turėjo mylimąją, kuri jau po jo pabėgimo pagimdė jam dukrą. Prieš savo pabėgimą kapitonas apsilankė Žarėnuose ir Telšiuose, buvo nuvažiavęs ir į Sibirą, kur sovietinėje armijoje tarnavo jo brolis Antanas. Aplankė Jonas ir Vilniuje studijavusią Eugeniją. J. Pleškys turėjo gerą humoro jausmą, bet jei ant ko nors supykdamas, tai jo humoras tiesiog kijas pakirsdavo, nors kaip žemaitis buvo uždaro būdo, užsispyręs ir mažakalbis.

J. Pleškio biografiją JAV parašiusi ir ilgai su juo bendravusi išeivijos lietuvė Marijona Venslauskaitė-Boyle savo knygoje „Laisvės ieškant. Žmogus iš „Raudonojo spalio“ teigė, kad Jonas sąmoningai atsisakė tarnauti povandeniniame laive ir pasiprašė į povandeninius atominius laivus prižiūrinčią karinę baržą. Kadangi jis turėjo itin aukštą kvalifikaciją, iš karto buvo paskirtas baržos „Smolnyj“ kapitonu. Matyt, to jis siekė sąmoningai, nes pagalbiniai laivai (karinės baržos) nebuvo taip akylai saugomi kaip povandeniniai. Švedijoje J. Pleškys neužsibuvo – išvyko į JAV, kur buvo globojamas amerikiečių specialiųjų tarnybų. Jo gyvenamoji vieta buvo kruopščiai slepiama, nes buvęs SSRS karinio laivyno kapitonas žinojo nemažai sovietų karinių paslapčių. Mažiausiai žinoma apie laikotarpį, kai jis devynerius metus gyveno Centrinėje ir Pietų Amerikoje, o trejus iš jų praleido slapstydamasis kalnuose. M. Venslauskaitė-Boyle pavyko KGB archyve rasti J. Pleškio iš Peru ir Meksikos broliui Antanui į Lietuvą siųstų atvirukų, kurie

adresato nepasiekė. Po to J. Pleškys persikėlė į JAV, kur dirbo programuotoju ir analitiku. *„Jonas buvo labai užsispyręs ir uždaras žmogus, nesidalijo savo paslaptimis. Dešimt metų rinkau apie jį informaciją, tačiau visų jo paslapčių taip ir nesužinojau. Informacijos apie Joną nesuteikė nei Maskva, nei JAV specialiosios tarnybos. Jokių dokumentų ir kitos informacijos nepaliko ir pats Jonas“*, – yra pasakojusi M. Venslauskaitė-Boyle.

1990 m., atsikūrus nepriklausomai Lietuvos valstybei, Jonas Pleškys planavo grįžti į tėvynę, prisidėti kūriant Lietuvos karinį jūrų laivyną, bet kaip tik tuomet sužinojo, kad sunkiai serga – galvos smegenų auglys, prognozės buvo nedžiuginančios. 1992 m. balandį J. Pleškys, nepaisant sunkios ligos, ryžosi atvykti į Lietuvą, aplankė gimtąsias vietas. Tada jis viešėjo pas seserį Eugeniją Vilniuje ir gimtuosiuose Žarėnuose, Telšiuose bei Klaipėdoje. Taip pat susitiko su savo buvusią mylimąją Latvijoje, susirado ir aplankė savo nesantuokinę dukrą Paulą, kuri dar prieš pat jo mirtį lankė jį Amerikoje.

J. Pleškys savo namuose Kalifornijoje nuo galvos smegenų auglio, mirė 1993 metų balandį, būdamas 57 metų. Jis nepaliko apie save jokių užrašų ar dienoraščių. Bute buvo rasti tik jo asmeniniai dokumentai. Urną su dalimi brolio Jono pelenų į Lietuvą iš Amerikos 1993 metų parvežė aktorė Eugenija Pleškytė, o kitą dalį pelenų pasiėmė duktė Jennifer. Kapitono kapas Lietuvoje – Žarėnuose. Jono kapo Amerikoje nėra – jo, motinos ir patėvio urnas su palaikų pelenais savo namuose saugo dukra Jennifer.

J. Pleškys dukters Jennifer susilaukė su iš Gvatemalos kilusia Laura Cajas de Marnitez. Jų civilinė santuoka buvo įregistruota 1968 metais, o dukra Jennifer Indutė Pleškytė gimė 1969-ųjų vasarį. Antrąjį vardą – Indutė – jai sugalvojo tėvas. Matyt, jį buvo sužavėjęsios Kolumbijos indėnės. Tačiau J. Pleškio vedybinis gyvenimas su žmona Laura truko tik penkerius metus. Nors po skyrybų buvusi žmona su dukra sugrįžo į savo gimtąją Gvatemalą, jų santykiai su J. Pleškiumi nenutrūko iki pat jo mirties. Jis nuolat rūpinosi buvusią šeimą, dalyvavo Jennifer vestuvėse ir bažnyčioje vedė ją prie altoriaus. Praėjus daugiau nei dešimčiai metų po buvusio vyro mirties L. Cajas de Martinez apie jį kalbėjo labai gražiai: *„Jis buvo nepaprastai teisingas žmogus. Mes išsiskyrėme ne dėl romantiškų nukrypimų į šoną.“* Aktorė E. Pleškytė yra pasakojusi, kad brolis buvo prasitaręs, jog negalėjęs gyventi normalaus šeiminio gyvenimo, nes nuolat jautęs grėsmę, – KGB neišleido jo iš akiračio ir Amerikoje.

J. I. Pleškyte-Kline iš Gvatemalos persikėlė gyventi į JAV, Luizianos valstiją. Čia vienoje įmonėje dirbo finansininke. Jennifer, nors ir būdama Amerikos pilietė, ilgai gyveno Gvatemaloje. Į Ameriką persikraustyti ją paskatino skyrybos su vyru gvatemaliečiu, taip pat vyriausio sūnaus Joshuos sprendimas studijuoti Amerikoje ir nebegrįžti į tėvynę. Ji užaugino tris vaikus – du sūnus ir dukrą, kurių vienas turi sunkią negalią. Kai J.I. Pleškyte persikėlė į Ameriką, ji ištekėjo už vokiečių kilmės amerikiečio Bryano Kline.

J. Pleškio istorija yra vienas faktų, pagal kuriuos Tomas Klensis (Tom Clancy) 1984 m. parašė knygą „Raudonojo Spalio medžioklė“ („The Hunt for Red October“). Ši knyga išversta ir į lietuvių kalbą. 1990 m. pagal šį romaną pasirodė to paties pavadinimo režisieriaus Johno McTiernano filmas. Jame pagrindinį vaidmenį vaidina žymus aktorius Šonas Koneris (Sean Connery). Apie J. Pleškį režisierius Henrikas Šablevičius 1999 m. sukūrė dokumentinį filmą „Pasmerktas myriop“. Daug medžiagos apie J. Pleškio gyvenimą surinko autorė Marijona Venslauskaitė-Boyle, kuri 2006 m. išleido knygą „Laisvės beiškant: žmogus iš „Raudonojo Spalio“.

Parengė: Žemaičių muziejaus „Alka“

EUGENIJA PLEŠKYTĖ

Eugenijos Pleškytės laikas

Barboros Rapalaitės ir Juozo Pleškio šeimoje, susituokusioje Žarėnų (Telšių r.) bažnyčioje, gimė 17 vaikų, užaugo penkios dukros Eugenija, Ona, Barbora, Zofija, Emilija ir du sūnūs Jonas ir Antanas. Eugenija Pleškytė gimė 1938 m. sausio 1 d. Telšių apskrityje, Plungės rajone, Giliogirio kaime, nors dokumentuose įrašyta sausio 6-osios data. Vos sulaukusi 8 metų Eugenija neteko motinos. Genelę į Telšius išsivežė sesuo Zofija. Bet nelaimė sekė nelaimę. 1948 m. vasarą

Eugenija vos su šeima nebuvo išvežta į Sibirą: vaikus išgelbėjo sesuo Ona, tėvo ir pamotės Pruzinos Gedmontaitės nuo tremties išgelbėti nepavyko. Dešimtmetė Eugenija augo sesers Onos Petreikienės, dirbusios Telšių restorane, šeimoje, padėjo ir taip pat Telšiuose gyvenusios sesers Zofijos Duoplienės šeima. Ypač daug žinių apie meną ir tikėjimą ji gavo iš savo sesers Zofijos vyro Prano Duolio, kuris tris metus buvo studijavęs Italijoje. Prano Duolio vadovaujamoje vaikų dramos būrelyje prasidėjo ir Eugenijos teatrinis kelias. Būdama devynerių metų ji suvaidino pasakoje „Dvylika mėnesių“ blogąją mergaitę. Vaidino Eugenija ir Telšių Žemaitės vidurinėje mokykloje statomuose spektakliukuose, renginiuose deklamuodavo eiles. Dvylikos metų būdama Eugenija susirgo džiova ir kasmet gydėsi Romainių sanatorijoje. 1957 m. baigusi mokykla Eugenija Pleškytė svarstė ar vertėtų studijuoti, juolab, kad gydytoja rekomendavo neskubėti, bet sesers Barboros patarimas *„geriau protingai numirti, nei durnai gyventi“* padėjo apsispręsti ir stoti į tuometinės Valstybinės konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) aktorius meistriskumo specialybę. Sėkmingas jos studijas konservatorijoje apkartino brolio Jono Pleškio pabėgimas į Vakarų. Prasidėjo KGB tardymai, persekiojimai, sekimas. E. Pleškytė, dar būdama tuometės Vilniaus konservatorijos aktorinio meistriskumo specialybės studentė, per apklausą pasirodė kaip itin gera aktorė. Kai saugumo agentai kvotė ją, kur brolis Jonas, ji iniciatyvą perėmė į savo rankas: *„Tai jūs man pasakykit, kur mano brolių padėjote? Juk jis jūsų kontroliuojamame laivyne tarnavo, todėl atsakykit, ką su juo padarėte? Kur jis dabar? Aš noriu jį pamatyti.“* Po tokio „benefiso“ būsima aktorė buvo išlydėta šaltais KGB buveinės koridoriais, ir tardytojai daugiau jos nebetardė. Tais pačiais 1961 metais būsima teatro ir kino aktorė baigė Lietuvos konservatoriją.

Po sėkmingo diplominio darbo – suvaidinto Varvaros Aleksandrovos vaidmens Maksimo Gorkio pjėsėje „Vasarotojai“, E. Pleškytė gavo paskyrimą į Kauno valstybinį dramos teatrą, kur suvaidino Ulijonos vaidmenį Jono Mackonio pjėsėje „Ulijona“. Eugenija scenoje atiduodavo viską – kaip generolas, lemiamu momentu į ataką siunčia geriausius karius. Ji buvo ne tik žemaitiškai užsispyrusi, santūri, mažakalbė, užsidariusi, bet ir emociinga, spontaniška lyg vulkanas, išranki, išsiskyrė puikiu skoniu bei elegancija, žemaitišku humoru. Ji buvo drąsi ir tvirta, patikima moteris, su kuria buvo galima eiti į kalnus, tiesi, reikli sau ir kitiems. Bet ji galėjo būti šilta ir šalta, atvira ir užsidariusi, mokėjo būti žavi ir bjauri, užjaučianti ir egoistiška, švelni ir isteriška, pesimistė ir optimistė, išdidžiai ori ir pasiutusi, vitališkai spontaniška, ūmi. Tačiau ji buvo žavinga savo esybe, nepakartojama šypsena, gyvumu, o vitališka grožio jėga buvo nepažabojama ir nenuspėjama lyg iš paslaptingo pasakų pasaulio. Ją įsimylėję buvo daug vyrų. O per vakarėlius rimtoji uždaroji Eugenija tarsi pamesdavo galva, net klykdama šokdavo rokenrolą, o kartą su V. Tomkumi net lėkštes į sieną daužė.

1963 m. menininkų grupei keliaujant po Kaukazą, užklydo ir į Gorį, gimtąjį Stalino miestelį, užėjo ir į jam skirtą muziejų. E. Pleškytė greitai žingsniu liuoktelėjo prie Stalino paveikslo – uždėjo rankas ant auksinio rėmo ir atsiložusi iš visų jėgų spjovė. Atlikusi savo „misiją“, ji išdidžiais, ryžtingais žingsniais išėjo iš muziejaus.

KGB pastangomis Eugenija neteko daug įdomių vaidmenų, jai buvo nuolat primenama, kad ji – myriop nuteisto sovietinės tėvynės išdaviko sesuo, ji nebuvo išleidžiama į užsienį. Nors buvo Lietuvos teatro ir kino žvaigždė, ji į užsienį, į Italiją buvo išleista tik 1978-aisiais, kai jai buvo jau 40 metų su Lietuvos kultūros atstovų grupe. Ir nors Vilniuje liko jos sūnus, ji buvo akylai stebima dviejų KGB sargybinių, bet nepaisant to E. Pleškytė sugebėjo išsiųsti laišką broliui Jonui į Ameriką. Melsdamasi Vatikane, Šv. Petro bazilikoje, Eugenija prašė Dievo, kad po dešimties metų leistų susitikti su broliu.

Ir tikrai po dešimties metų, ji su broliu Amerikoje po 27 nesimatymo metų susitiko 1988 m., prasidėjus Atgimimui. Ir tai jei ne Jaunimo teatro gastrolės Amerikoje, tas pasimatymas dar būtų kurį laiką užtrukęs. Prie to, kad E. Pleškytė išvyktų į garsiąsias Jaunimo teatro gastroles už geležinės uždangos dar iki nepriklausomybės atkūrimo, padėjo režisierius Eimuntas Nekrošius ir viena jos gera bičiulė. Nors E. Pleškytė retai kam prisitardavo apie savo šeimos paslaptis, režisierius žinojo aktorės brolio istoriją. Prieš gastroles į Ameriką E. Nekrošius pasistengė, kad vyktų ne tik pagrindiniai spektaklių vaidmenų atlikėjai, bet ir dubleriai. E. Pleškytė tokia ir buvo

jo spektaklyje „Nosis“. Eugenija su broliu susitiko Hjustone. Žinodamas, kokiame viešbutyje bus apsistoję Jaunimo teatro aktoriai, J. Pleškys pats atvažiavo pas seserį. KGB šnipų ir galimo susidorojimo buvęs kapitonas bijojo iki pat gyvenimo pabaigos, todėl viešbučio kambaryje visu garsu įjungęs televizorių su seserimi kalbėjosi balkone. Pasimatymas su broliu buvo trumpas, tačiau E. Pleškytei buvo svarbus, brangus kiekvienas jo žodis ir apie asmeninį gyvenimą, ir apie darbą, nors J. Pleškys greičiausiai net jai negalėjo pasakyti teisybės, ką ir kur dirba Amerikoje. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, 1990 m. E. Pleškytė vėl aplankė brolių Amerikoje, jis planavo grįžti į Lietuvą ir prisidėti prie atkuriamos Lietuvos karinio jūrų laivyno, bet šiems planams nebuvo lemta išsipildyti – J. Pleškiui diagnozuotas galvos auglys.

Už Kotrynos vaidmenį filme „Herkus Mantas“ 1973 metais E. Pleškytei buvo paskirta LTSR valstybinė premija 1978 m. E. Pleškytei buvo suteiktas LTSR nusipelnusios artistės vardas. 1988 m. jai suteiktas LTSR liaudies artistės garbės vardas.

1993 m. sukaukusi vos 55 metų E. Pleškytė paliko valstybinį jaunimo teatrą, visiems laikams likusi tikro teatro primadona, iš savęs ir partnerių reikalavusi prasmės, minties ir emocijų gilumo. Aktorei buvo suteiktas LTSR nusipelnusios artistės vardas. Aktorei už nuopelnus lietuviškam kinui, auksiniam talentui 2009-aisiais buvo įteikta „Auksinė gervė“. Šį apdovanojimą įteikė Ingeborga Dapkūnaitė, tikinusi, kad jai nereikia atplėšti voko, nes ji jau žino laureatės vardą – tai Eugenija Pleškytė. Šiai kino legendai tuomet ilgai netilo publikos ovacijų.

„Aš labai labai laiminga, matydama čia savo draugus, partnerius, režisierius. Tai – mano namai. Džiaugiuosi būdama su jumis. Gerbiama komisija tikriausiai pagalvojo, kad man dar trūksta šios statulėlės prie visiškos laimės. Būta ir anksčiau apdovanojimų, bet pats mieliausias ir brangiausias – šiandieną, nes aš jį gaunu nepriklausomoje laisvoje Lietuvoje“, – tuomet dėkojo garsi aktorė.

Savo prisiminimuose E. Pleškytė rašė, kad *“Jei dabar reiktų apsispręsti, kuriuo keliu pasukti, aktorės profesijos nebesirinkčiau. Darbas scenoje ir kine pasiglemžia viską – ir mintis, ir jausmus, ir dėmesį žmonėms, ir meilę artimui”*. (2011 m. gruodis – 2012 m. vasaris). Nors ten pat ji prisipažino: *“Kažin, ar būčiau tą gūdų sovietmetį ištvėrusi, jei būčiau turėjusi kitą profesiją. Kai išeidavau į sceną, pasijusdavau lyg Dievas. Improvizuodama personažo žodžius galėdavau išsakyti ir savo skausmą, ir savo tikrąsias mintis, ir išrėkti neapykantą tam baisiam sovietiniam režimui”*.

2009 m. Eugenija Pleškytė sunkiai susirgo. Jai buvo atlikta onkologinė operacija. Išverti jai padėjo tikėjimas ir malda. Liga sugrįžo 2012 m. vasarą. Viltis buvo jai Dievas, kol Dievas tapo jos Viltimi. Apie Eugeniją Pleškytę 2012 m. LRT užsakymu filmą “Savi keliai” sukūrė rež. Valdas Babaliauskas. Nepaisant sunkios ligos E. Pleškytė sugebėjo šiame filme ne tik filmuotis, bet ir puikiai atrodyti. Mirė Eugenija Pleškytė 2012 m. lapkričio 3 d. Palaidota Vilniuje, Antakalnio kapinėse, menininkų kalnelyje.

Birutė Vyšniauskaitė 2013 m. išleido knygą “Vienintelė. Eugenijos Pleškytės laikas”.

E. Pleškytė ir jos gyvenimo vyrai

Studijų laikais apie Eugeniją sparną rėžė kompozitorius Algimantas Bražinskas *“Oi, Geny, parašiau tau dainą!”* – dažniausiai su tokiomis staigmenomis tarpduryje pasirodydavo A. Bražinskas. Juk beveik liaudies daina tapusią „Tai raibumai genelio“ jis buvo dedikavęs Eugenijai. Užgimusi kompozitoriaus ir aktorės meilė baigėsi vedybomis. Ir kaip prisipažino pati aktorė, kad tokios meilės daugiau nepatyrė ir kad mylėjo A. Bražinską visą savo gyvenimą. Tačiau A. Bražinskas buvo vėjo vaikas, lengvabūdis. Jis su ja elgdavosi kaip su sau lygiu berniuku: lekia motociklu ir šaukia: *„Geny, laikykis, dabar labai kratysimės“*. Ne be režisieriaus Vytauto Čibiro pagalbos Eugenija 1963 m. sausį buvo pakviesta dirbti į Vilniaus valstybinį akademinį (dabar – Lietuvos nacionalinio) dramos teatrą. Režisierius įsimylėjo Eugeniją iš pirmo žvilgsnio. V. Čibiras buvo visai kitoks. Jis mokėjo moterims ir dėmesį parodyti, ir jas atrasti, atskleisti. Spaudžiama V. Čibiro, Eugenija 1964 m. paliko A. Bražinską. 1966 m. vasarą ištekėjusi už jo, E. Pleškytė 1968 m. rugpjūtį susilaukė sūnaus Martyno, baigusio Vilniaus universitete ekonomiką. Ji dėl V. Čibiro ir sudėtingos teatro atmosferos 1967 m. paliko Vilniaus akademinį dramos teatrą ir drauge su juo perėjo į Jaunimo teatrą. Jaunimo teatre ji suvaidino

daugiausiai vaidmenų: Elison Johano Osborne'o pjesėje "Atsigrežk rūstybėje", Iriną Arkadiną Antono Čechovo pjesėje "Žuvėdra", Fru Alving Henriko Ibseno pjesėje "Šmėklos", Fugardo moterį Atholo Fugardo pjesėje "Čia gyvena žmonės" ir daugelį kitų. Deja, V. Čibiras nesugebėjo pažaboti ir jį patį, ir Eugeniją žudančio pavydo, smurtavo ir psichologiškai, ir net fiziškai. Su V. Čibiru Eugenija išsiskyrė 1973 m., kai sūnui buvo penkeri. Jų skyrybos buvo triukšmingos ir skandalingos. Po kelerių metų E. Pleškytė savo gyvenimą susaistė su Juliumi Lozoraičiu, tuometiniu Lietuvos Kino studijos vadovu, inteligentišku, apsiskaičiusiu, turinčiu puikų meninį skonį, bet, deja, taip pat nesugebančio suvaldyti pavydo. Nors oficialiai jiedu susituokė tik po dešimties bendro gyvenimo metu, išsiskyrė sekančią dieną po vestuvių..., nes E. Pleškytė neatleido jam eilinio bandymo bėgti, kilus kivirčiui. Mat, kai jie susipykdavo, J. Lozoraitis išeidavo į savo butą. Išsiskyrė jie ramiai ir taikiai. O ketvirtą kartą E. Pleškytė ištekėjo 1996 m. už aštuoniolika metų vyresnio amerikiečio psichologo, rašytojo ir verslininko, iš Graikijos kilusio žydo Jacko Gaineso. Su juo Eugenija susipažino viešėdama pas savo brolių Joną Amerikoje. Ji apsigyveno pas vyrą JAV, San Fransisko priemiestyje. Jiedu buvo geri draugai, daug keliavo, pramogavo, tačiau nostalgija Lietuvai vertė Eugenija kasmet sugrįžti į gimtinę. Po jo mirties 2008 m. Eugenija Pleškytė visam laikui grįžo į Lietuvą.

E. Pleškytės vaidmenys kine ir televizijoje

Kine E. Pleškytė debiutavo mokytojos Dovilės vaidmeniu filme „Kanonada“, kuriame ji filmavosi baigdama studijas Konservatorijoje (1961, rež. R. Vabalas, Lietuvos kino studija, toliau – LKS). Ji taip pat vaidino filmuose:

Ingridą Šatkauskienę "Laiptai į dangų" (1966, rež. R. Vabalas, LKS);

Agnę "Surask mane" (1967, rež. A. Araminas, LKS);

Reginą "Suaugusių žmonių žaidimai" (1967, rež. A. Kundelis, M. Giedrys, LKS);

Hertą "Buvo gegužės mėnuo" (1970, rež. M. Chucijev, Kino studija "Ekran");

Birutę Giedraitienę "Žaizdos žemės mūsų" (1971, rež. M. Giedrys, LKS);

Našlelę "akmuo ant akmens" (1971, rež. R. Vabalas, LKS);

Kotryną "Herkus Mantas" (1972, rež. M. Giedrys, LKS);

Mokytoją "Linksmos istorijos" 1973, rež. A. Kundelis, G. Lukšas, S. Motiejūnas, LKS);

Mariją "Sadūto-tūto" (1974, rež. A. Grikevičius, LKS);

Hildą Horn „Ugnies tiltas“ (1975, rež. B. Nirenburg, Mosfilm);

Karčemininkę Justiną "Atpildo diena" (1975, rež. S. Motiejūnas, A. Puipa, LKS);

Jono žmoną "Ilga kelionė prie jūros" (1976, rež. A. Araminas, LKS);

Ledi Karsters „Grynai angliška žmogžudystė“ (1976, rež. S. Samsonov, kino studija "Ekran");

Martą "Aš tiek galiu papasakoti apie paukščius" (1976, rež. A. Ivanov, A. Dovženkos kino studija);

Tamarą „Dovanos telefonu“ (1977, rež. A. Brenčs, Rygos kino studija);

Eleną "Nesėtų rūgių žydėjimas" (1978, rež. M. Giedrys, LKS);

Mortą "Velnio sėkla" (1979, rež. A. Puipa, LKS);

Albiną Ulbaitę "Mažos mūsų nuodėmės" (1979, rež. H. Šablevičius, LKS);

Karoliną "Faktas" (1980, rež. A. Grikevičius, LKS);

Elvyrą Grifits "Amerikoniškoji tragedija", rež. H. Šablevičius, LKS);

Misis Katerik „Moteris baltais rūbais“ (1981, rež. V. Derbeniovas, Moldovafilm);

Juškiene "Pats ilgiausias šiaudas" (1982, rež. D. Ritenbergs, Rygos kino studija);

Nelę Houp "Anglų valsas" (1982, rež. G. Lukšas, LKS);

Motulę Barberen "Be šeimos" (1984, rež. V. Bortko, Kino studija "Lenfilm");

Emą "Bangos miršta pakrantėje" (1985, rež. T. Razzakov, Kino studija "Kirgizfilm");

Beatrisę Kornel "Visi prieš vieną" (1986, rež. A. Pozdniakovas, kino studija "Mosfilm");

Zinaidą "Romantikas" (1989, rež. M. Braudė, kino studija "Belarusfilm");

Prozorovą "Gailestingumo kryžius" (1991, rež. D. Nižnikovskaja, kino studija "Belarusfilm");

Grafienę Rostovą "Mirtis užkulisiuose" (1991, rež. B. Durov, kino studija "Moldova film").

Televizijoje E. Pleškytė debiutavo 1964 m. filme "Jūra tyli" suvaidinusi giminaitę (rež. S.

Borisienė). 1966 m. ji vaidino Laimą telefilme "Oi, žodeliai, žodeliai" (rež. A. Galinis"), 1968

m. Alytę “Vilkaraistis” (rež. B. Bratkauskas) ir Sabiną “Deltonikai” (rež. B. Talačka). 1986 m., statydamas televizijos spektaklį “Benjaminas Kordušas” ją televizijoje filmuotis pakvietė režisierius V. Bačiulis.

Kino kritikė Gražina Arlickaitė rašė, kad E. Pleškytė mokėjo gyventi gyvenimą ekrane. „*Prieš mano akis sukasi ilga, didžiulė juosta filmu, kuriuose aš matau jos nepaprasto grožio veidą ir ekraną, nušviestą jos didžiulio ir įvairiapusio talento. Netekome puikios aktorės, netekome nuostabaus grožio moters, tačiau mums liko filmai, kurie garsūs tuo, kad juose vaidino ji – Eugenija Pleškytė. Ir ne tiek vaidino, kiek jos buvimas kine, ekrane turėjo prasmę. Ji mokėjo gyventi gyvenimą ekrane*“, – tvirtino G. Arlickaitė.

Teatrologė Irena Aleksaitė teigė, kad E. Pleškytė turėjo išskirtinius duomenis kinui: „*Aš visada stebėdavau nieko jai nesakydama, kokia ji darbšti. Kiekvieną vaidmenį tiesiog nušlifudavo. Ir kaip iš viso ji žiūrėjo į savo profesiją – nepaprastai atsakingai. Puiki buvo teatre, bet dar puikesnė buvo kine, kadangi jos duomenys buvo tiesiog kinui sukurti.*“

Prisiminimai

1. Režisierius Rimas Tuminas, 2013 m. apie Eugeniją Pleškytę rašė: Su Eugenija Jaunimo teatre 1974 m. buvome partneriai. Kartu vaidinome Michailo Roščino pjesėje „Vaivorykštė žiemą“, kurią režisavo Romanas Viktiukas. Nuo tų laikų Eugenija liko mano atmintyje kaip tvirta, valinga, nervinga, tačiau dirbant sugebanti susikaupti ir susitvartyti moteris. Užkulisuose ji būdavo dar temperamentingesnė nei scenoje: kartais atrodydavo, kad ją užvaldo ne žmogaus, ne moters, o vilkės temperamentas. Todėl, be abejo, privengdavau jos, nors mums sekėsi kartu vaidinti. Spektaklis su pasisekimu buvo rodomas visą sezoną. Čia ir pamačiau E. Pleškytėje tą ugningą moterį žaibą, kuri gali smogti, išprovokuoti, gali mesti, pareikšti pretenzijas. Suvokiau jos aktorinio talento molekulinę sudėtį: kad ji – moteris provokatorė. Žinoma, žavėjo ir jos grožis, lipšnumas, ticianiškas sudėjimas. Kvepėjo ji moterimi, kvepėjo... Todėl ir norėjosi ją ir nugalėti, ir pabūti lygiaverčiam. Kita vertus, tada, dirbdamas su E. Pleškyte, supratau, kad niekada nebūsiu aktoriumi, nes nenoriu, kad mane režisieriai gainiotų. Mačiau ir jos kančias, kaip ji būdavo gainiojama, spaudžiama aplinkybių scenoje ir režisieriaus riksmų. Po to bendro mūsų spektaklio galvojau, kad tikrai tapsiu režisieriumi ir tuomet būtinai dar kartą susitiksiu su E. Pleškyte. Atversiu jai visai kitą pasaulį, ji pamils mane, supras ir mes galėsime būti gyvenimo šeimininkai. Taip ir įvyko. Po beveik dešimties metų su Eugenija vėl susitikome Jaunimo teatre – tą kartą stačiau Atolos Fugardo pjesę „Čia gyvena žmonės“, kurioje gvildenamas atstumtos moters likimas, moters, išgyvenančios penkiasdešimties metų amžiaus krizę, vienatvę, šilumos ir supratimo paieškas. Perskaitęs šią pjesę iš karto supratau, kad E. Pleškytė – ta A. Fugardo moteris, nebijanti būti ir agresyvi, ir brutuali, tačiau toje jos agresijoje buvo ir užslėpto sekso, neprovokuojančio intymumui ar vilionėms, bet suregzta mintis galėjo ją tenkinti ir seksualiai. Spektaklio medžiaga ir mūsų bendras darbas ją užbūrė. Mačiau, kaip ji geidė tų repeticijų, nors mane kurį laiką buvo ištikusi kūrybinė krizė. Mano vaizduotėje tik mirgėjo skausmingas gražios, vienišos gervės įvaizdis. Toje paukštėje, o tiksliau E. Pleškytėje, aš ir ieškojau tos lėtai mirstančios A. Fugardo moters. Eugenija iš tikrųjų pajuto tą skrydį – ji skrido į aktorinę medžiagą, sutvirtėjo, išgražėjo ir tarp mūsų išžiebė ne tik kūrybiniai, bet ir žmogiški santykiai. Atrodė, kad mes viską juntame taip pat. Po repeticijų ji, kaip moteris, būdavo ir vylinga, ir mįslinga, ir graži, ir žavi. Tik jos rankos buvo keistos, kažko trūko – oda gruboka, trumpi pirštai. Bet tas trumpų rankų kumštelis buvo labai skaudus. Kokį vyrą savo tvirtomis rankomis sutverdavo, tomis pačiomis rankomis ir užmušdavo. Statydamas „Čia gyvena žmonės“ dar labiau suvokiau, kad E. Pleškytė – labai dramatiško tipo aktorė, mėgstanti provokuoti ne tik scenoje, bet ir patį gyvenimą. Ji pasirinkdavo kraštutinumus. Staiga ji pasirodydavo žerinti – mylinti ir gyvenimą, ir teatrą, ir mane gerbianti, ir dėmesinga. Kitą dieną ji ateidavo aiškina, nemaloni, ieškanti konfliktų. Praeidavo pro mane duodama suprasti: „Gal aš šiandien jo neliesiu. Bet jeigu dar kartą, aš ir tave sužlugdysiu, sumaitosiu, išvarysiu, atsisakysiu, nužudysiu.“ Tapdavo moterimi žudike. Tačiau tai mane ir viliojo. Stiprino prisirišimo jausmą. Mirties aš troškau būtent nuo jos žvilgsnio, nuo jos rankos, nuo jos suformuluotos teatrinės minties – kad aš nereikalingas, netalentingas, apskritai neišmanantis teatro reikalų, o tuo labiau – šioje A. Fugardo pjesėje apie

moters dramą, gyvenimą, likimą. Bet mums pavyko išpręsti profesinius dalykus, supratome, kad galime dirbti kartu, o tai suteikdavo malonumą grimzti į gyvenimą, malonumą kartu skęsti, malonumą kartu nerasti. Aš taip atvirauju, todėl, kad savo gyvenime buvau sutikęs moterį, talentingiausią Lietuvos moterį. Po to ieškojau tokių aktorių, kaip E. Pleškytė. Tiesiog intuityviai ieškojau. Radau jos bruožų Monikoje Mironaitėje, Aldonoje Janušauskaitėje, Eglėje Gabrėnaitėje, bet Eugenija Pleškytė liko ta vienintelė, pagrindinė moteris, kuri, kurdama ir griaudama, peržengė gyvenimo ribas. Kai jaunose aktorėse pamatau nors atšvaistus, nors dalelytę E. Pleškytės, visada pagalvoju: „Čia bus Pleškytė, ko gero, čia bus Pleškytė.“ Bet taip ir neradau, nesutikau tokios kaip E. Pleškytė. Tokios vienišos, nelaimingos, kenčiančios nuo savo talento. Nuo savo genijaus ji kentėjo, ją kažkas vedė, kažkas diktavo. Tai jai pačiai kėlė baimę, išgyvenimus. Tuomet ji nekėsdavo savęs ir kitų. Užuojautos atsisakydavo. Tapdavo vieniša, dramatiška. Atrodo, gyvenime tokia ir liko. Ji – viena. Todėl ir negalėjo su niekuo gyventi. Galima buvo tik stebėti jos dramatišką likimą, bet visada norėjosi galvoti, kad ji suras žmogų, kuris ją sutvertų ir sunaikintų, kaip ji kad mokėjo. Manau, kad ji norėjo turėti ištikimą draugą, kuris nepažeistų jos laisvės. Tik kažin ar nebūtų pradėjusi valdyti, nors kartais pasijusdavo, kad yra pasirengusi gerbti, mylėti ir negriauti kito arba nelipdyti pagal savo norus. Po spektaklio „Čia gyvena žmonės“ maniau, kad mes būtinai dar scenoje susitiksim. Būtinai. Juk gyvenimas – dar ilgas priešaky. O gyvenimas eina, praėina. Bet aš žinau – mes arba Žemėje, arba Danguje būtinai dar susitiksim. Nors su daugeliu žmonių, su kuriais buvo norėta susitikti, aš taip ir nesutikau. Deja, gyvenimas per trumpas. Mūsų profesijos žmonėms jis kaip spektaklis – prasidėjo, trys valandos, pertraukėlė kažkokia ir, žiūrėk, - jau finalas. Kita vertus, gal ir gerai, kad likimas taip viską išsprendė, kad taip ir likome – aš ją mylintis, dievinantis, o gal ji tokius pat jausmus, duok Dieve, man jaučianti? Gal ir gerai, kad Dievulis mus apsaugojo ir mes išlaikėme santykius, kurių neužgožė, nesugadino kokios nors kitos situacijos – jeigu buvo, tai buvo, jei mylėjai, tai mylėjai, jei bijojai, tai bijojai, jei geidei, tai geidei. O bijot bijojai, gal ir vargai netgi. Laimė ten, kur mes jautėme gyvenimą, nors ten ir buvo didžiausios mūsų bėdos, gėdos, vargai, nelaimės. Juk meilė ar romanai – visada nelaimė. Tad, metams praėjus, tos bėdos ir gėdos leidžia suvokti, kad gyvenai toje laimėje. Laimė gyvena sielvarte, kančioje, netektyse. Ten ir tada, kai supranti, kad tu ten gyvenai, kad jutai gyvenimo virsmus, pajutai gyvenimą. Tai ko gi daugiau reikia? Kaip kitaip gyvenimą pažinsi? Gražiame, ramiame gyvenime, kokio mes visi trokštame – tyloje, šviesoje, laimės nepažinsime. Šviesa apakina, tylą apkurtina, o tik aistros, pasirodo, ir yra laimė, kurios mes visi trokštame.“

2. Aktorius Antanas Šurna apie Eugeniją Pleškytę prisiminė: Genė (E. Pleškytė) buvo ta partnerė, su kuria visada jausdavau ir vidinę trauką, ir dvasinį konfliktą. Nors abu aktorinio meistriškumo mokėmės tuometėje Valstybinėje konservatorijoje, pirmasis mūsų kūrybinis susitikimas įvyko Jaunimo teatre, į kurį ji 1967 m. perėjo iš Akademinio dramos teatro kartu su savo vyru režisieriumi Vytautu Čibiru. Iš pradžių Genei Jaunimo teatre buvo nelengva, nes tais laikais teatras iš tikrųjų buvo teatras - šeima su savo nuostatomis, ritualais, tvarka. Darbas kitame teatre prilygdavo išdavystei. Ne taip kaip dabar - savaitę aktoriai dirba viename teatre, po mėnesio - kitame. Tuometė Jaunimo teatro vadovė režisierė Aurelija Ragauskaitė, plačių pažiūrų ir labai tolerantiška, iš karto priėmė Genę kartu su V. Čibiru, kuriam, kiek žinau, buvo pažadėtos Akademinio dramos teatro vyriausiojo režisieriaus pareigos. Tačiau dėl įvairiausių intrigų jis nebuvo paskirtas, todėl ir nusprendė pakeisti teatrą. Iki šiol prisimenu tą vakarą teatre, kai A. Ragauskaitė mums pristatė Genę ir V. Čibirą - sėdėjome ant grindų, degė žvakės, gėrėme vyną. Nors visi aktoriai juos puikiai pažinojo, įsivaizduoju, kad jiems abiem buvo ne itin jauku. Ko gero, jautėsi lyg naujokai, o iš tikrųjų abu jau turėjo pakankamai teatrinės patirties. Mano bendras darbas su Gene ir V. Čibiru prasidėjo jo statytu spektakliu Johno Osborne'o „Atsigręžk rūstybėje“. Vieną dieną teatre skambinau pianinu. Prie manęs priėjo V. Čibiras ir be paaiškinimų pareiškė: „Vaidinsi Džimį.“ Aš lygiai tokiu pat tonu akimirksniu atsakiau: „Gerai.“ V. Čibirą nustebino mano toks atsakymas be jokios reakcijos ir vertinimo - lyg man būtų pasiūlyta vaidinti Hamletą. O iš tikrųjų aš tos pjesės nebuvau net skaitęs. Kai perskaičiau, supratau, kad kaip aktorius iš V. Čibiro rankų gavau tikrą saldainiuką. Bet su Gene pirmąkart susitikome dar prieš

„Atsigręžk rūstybėje“ repeticijas - šokių ir treniruočių salėje. A. Ragauskaitė mums buvo sudariusi visas sąlygas, kad būtume geriausios fizinės formos. O „Atsigręžk rūstybėje“ mūsų su Gene žvilgsniai kaip susikryžiavo, taip kryžiuosi ir kryžiuosi dar trisdešimt metų - ir teatre, ir kine. Esu dėkingas Dievui, kad turėjau tokią puikią partnerę, nors savo režisieriaus taip ir neatradau. Arba manęs jis neatrado. Mes su Gene daugiau esame dirbę kine. Nors vienu metu buvo imta skirstyti aktorius, esą vieni - kino, kiti - teatro. Mano galva, toks požiūris - visiškai nesąmonė. Jei esi aktorius, tai aktorius - visur. Gal aktorius tik operoje dainuoti negalėtų. Bet jei būčiau režisierius, su paprastais artistais, nelabai turinčiais balsą, pastatyčiau operą „Karmen“. Būtų fantastiškas spektaklis! Genė buvo puiki ir teatre, ir kine, nors jos durnas žemaitiškas užsispyrimas kartais versdavo iš kojų. Ji man daug kraujo yra sugadinusi. Mes amžinai riedavomės, bet vis tiek vienas kitą traukėme. Vieno epizodo iš repeticijų, kai Dalia Tamulevičiūtė statė Antono Čechovo „Žuvėdrą“, iki šiol negaliu pamiršti. Genė vaidino Iriną Arkadiną, o aš - Borisą Trigoriną. Tiek D. Tamulevičiūtei, tiek Genei bandžiau logiškai įrodyti, kodėl mano herojus taip prisirišęs prie Arkadinos. Bet, matyt, moteris - tokia būtybė, kad jai sunku paklusti net akivaizdžiausiems dalykams. Kodėl? Neaišku. Nesuprantu, kas sukasi moterų galvose. Visi režisieriai Borisą Trigoriną vaizduodavo kaip bevalį, nevykėlį. O man atrodė visai kitaip: juk jis – talentingas rašytojas. Jo ir Arkadinos, buvusios puikios aktorės, amžiaus skirtumas - apie trisdešimt metų. Ji prisirišusi prie Trigorino kaip nežinia kas. Tik vėliau supratau, kad talentingi žmonės moteris traukia kaip kunigai – kas draudžiama, to labai norisi. Ilgai galvojau, kas vis dėlto sieja Iriną Arkadiną ir Borisą Trigoriną. Kol galiausiai mano galva nušvietė mintis - juk jis serga epilepsija, o ji atstoja jam ir motiną, ir žmoną, ir patarėją, slaugo jį kaip vaiką. Kai suvokiau Trigorino tragediją, prašiau D. Tamulevičiūtės leisti man bent užuominomis suvaidinti, kad jam prasideda epilepsijos priepuolis. Ne! Taip abi su Gene užsispyrė, kad aš ir neįgyvendinau savo sumanymo, ir neišrišau Trigorino vaidmens taip, kaip aš jį suvokiau. Iki šiol negaliu to atleisti nei Genei, nei D. Tamulevičiūtei. Jei kada nors mano sumanymą panaudos koks nors aktorius, Trigorino vaidmens mįslė pagaliau bus įmintą. Nors Genė man buvo brangi kaip partnerė ir kažin ar be jos būčiau sukūręs daugelį savo vaidmenų, žiežirbos tarp mūsų dažnai lakstydavo. Ne kartą ir aš, ir ji per repeticijas esame trenkę durimis. Bet kitą dieną pasibučiuodavome ir dirbdavome toliau. Taip ir turi būti. Jeigu menininkas visiškai nekonfliktuoja, tai jis - ne menininkas. Jis turi būti opozicija bet kokiai valdžiai, turi matyti tai, ko kiti nemato. Jei net viskas labai gerai, menininkas vis tiek privalo išvelgti, kas galėtų būti dar geriau. Taigi ir tarp mūsų su Gene žaižaruodavo ne asmeniniai, ne gyvenimiški, o kūrybiniai konfliktai. Žvaigždės, nors neabejotinai tokia buvo, ji niekada nevaizdavo ir nesirgo žvaigždžių liga, tačiau aš žinodavau, jausdavau, kad konfliktai scenoje kartais išpliekisdavo dėl jos moteriškų išgyvenimų ar dėl tam tikrų gyvenimo problemų. Bet tegul tai lieka paslaptis. Kartais užtekdamas prie jos prisiglausti, ranką ant peties uždėti, pasakyti ką nors švelnaus ar anekdotą papasakoti, kad ji atsileistų ir darbas tekėtų toliau. Meluočiau, jei sakyčiau, kad su Gene nebuvome priėję prie tos labai trapios ribos, kai, dirbdami daugybę metų kartu ir jausdami vienas kitą iš atodūsių, nebūtume galėję jos peržengti ir tapti jau ne vien scenos partneriais. Ar taip įvyko? Nesitikėkite, kad prisipažinsiu! Čia tas pats, kas klausti žmogaus, sėdinčio dykumoje 45 laipsnių karštyje, ar jis nori gerti. Gal jis, išgirdęs tokį kvailą klausimą, ir atsakys, kad nenori, bet juk vis tiek norės. Nors visa Lietuva ne vienus metus kalbėjo, kad mes su Gene - vyras ir žmona, apie vedybas niekada nebuvome susimąstę, nors iš tikrųjų tarp mūsų buvo tas empatinis jausmas, kuris ir lėmė ilgą bei įdomią partnerystę. Ar ji man nebūtų buvusi per stipri žmona, nežinau. Greičiau aš jai būčiau buvęs pernelyg kietas vyras. Žinoma, mane buvo tiesiog užbūręs jos grožis. Tačiau, be jo, jai Dievulis davė ir didžiulį talentą. Tai - retas atvejis, ypač Lietuvoje. Dažniausiai būna graži moteris ir visiškai „pampuska“. Niekam netinkama, išskyrus vieną dalyką. O Genutė turėjo visko. Kad atliktų savo misiją. Kai baigėme dirbti Marijono Giedrio filme „Herkus Mantas“, karktelėjau: ar nebus taip, kad su Gene nusifilmavome pirmame ir paskutiniame lietuviškame istoriniame filme? Taip ir atsitiko. Iš pradžių Kotrynos vaidmeniui buvo pasiūlyta kažkokia aktorė iš Estijos, kurios dabar net pavardės neprisimenu. Bet ją pamatęs iš karto pasakiau, kad nerandu su ja jokio ryšio. Tuomet M. Giedrys labai teisingai pasakė: „Nėra

laiko žaisti. Jūs su Eugenija esate taip susivaidinę, kad jums nereikia net jokių bandymų.“ Genės suvaidinta Kotryna - nuostabus vaidmuo. Ta scena, kai ji ieško užmušto Montės mūšio lauke ir šaukia: „Tu nužudei Montę!“ – kažkas nerealus, tikra pasaulinė kino klasika. Taip suvaidinti galima tik vieną kartą. Kiek pamenu, šios scenos ir buvo tik vienas dublis. Tiek toje scenoje buvo Genės vidinės jėgos - skausmo, baimės, vienatvės, neapykantos, meilės. Jei režisierius lieptų visa tai suvaidinti, pagalvotum - eik tu į vieną vietą... Kai Genutė, būdama pačiame jėgų žydėjime, 1993 m. nusprendė palikti teatrą, mane ištiko šokas. Tada, režisieriaus Eimunto Nekrošiaus rekomenduotas, buvau tapęs teatro vadovu, todėl man teko pasirašyti jos atleidimo dokumentą. Gūdūs laikai buvo. Visus teatrus krėtė suirutė. Jaunimo teatre buvome priversti reklamuoti vakarietiškus automobilius, kad užsidirbtume bent kiek pinigų. O dekoracijas montuodavau pats, nes visi scenos darbininkai buvo išsilakstę. Kartais užsidarydavau kabinete ir galvodavau – ar nusigerti, ar ką daryti? Padėtis atrodė tiesiog beviltiška. E. Nekrošius jau buvo beveik baigęs spektaklį „Karmen“, bet, teatrologės Rūtos Vanagaitės paviliotas, išėjo iš teatro. Tiesiog maldavau jo parodyti tą spektaklį, bet jis kategoriškai atsisakė. Esą dar kažko jam trūksta. Priežastis iš tikrųjų buvo kita - jis, matyt, už spektaklius norėjo didesnių pinigų, o mūsų teatras jų neturėjo. Matydama tokią padėtį teatre, ko gero, Genutė ir apsisprendė išvažiuoti į Ameriką. Nors aš ir buvau jai artimas žmogus, savo sprendimo palikti teatrą man niekaip nekomentavo.

Jonas Pleškys

Brangiems visiems
namiškiams -
Jonas
1967 - VII - 25d.
San Francisco
Quiner Photography
41 GRAND AVENUE
OAKLAND 12, CALIF.
TE 4-8214

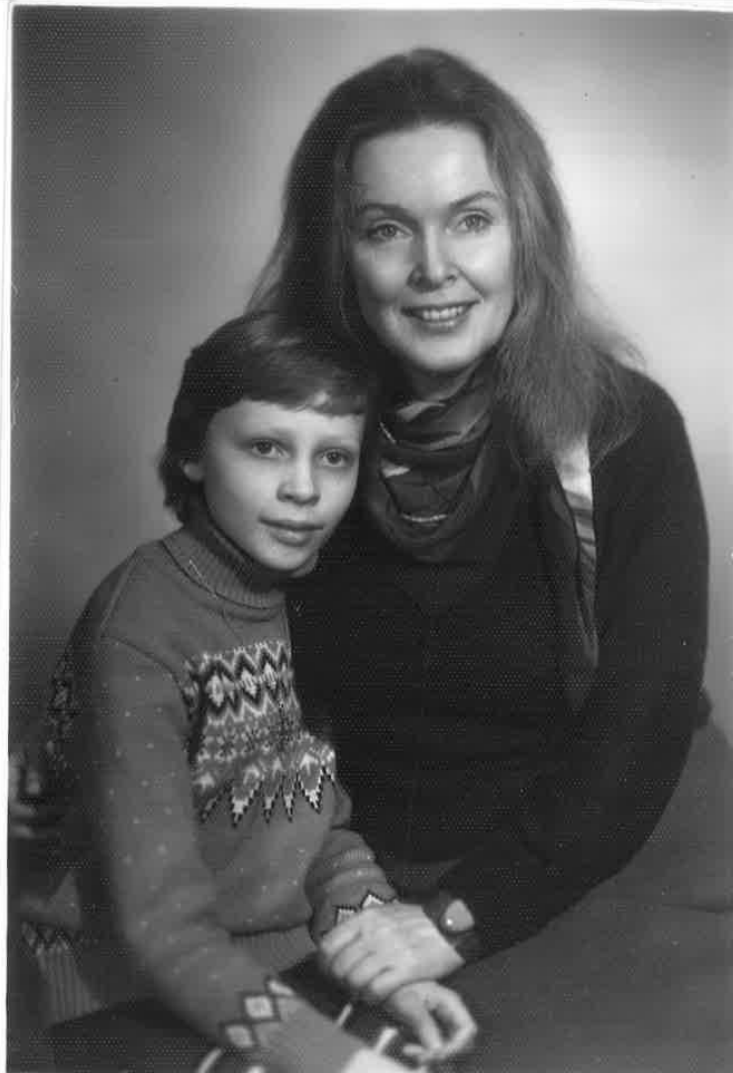

Foto telje N.8
Vilnia Sortu 2

Dukterėčia Kristina (kairėje) su Eugenija (dešinėje)

1988

Zofija sesuo (kairėje) Eugenija (dešinėje)

Bonnie
no fun.
Leningrad,
1957-11-11.

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ŽEMAITĖS DRAMOS TEATRAS

Budžetinė įstaiga, Respublikos g. 18, LT - 87333 Telšiai, Tel./faks. (0 444) 74 340, el. p. info@telsiuteatras.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi juridinių asmenų registre, kodas 190599586

Telšių rajono savivaldybės merui

2025-11-14 Nr. S-75

Telšių rajono savivaldybės administracijos

Kultūros ir turizmo skyriui

Telšių Žemaitės dramos teatras 2025 m. spalio 13 d. gavo Jūsų paklausimą Nr. M7-643 DĖL INFORMACIJOS APIE EUGENIJĄ PLEŠKYTĘ IR JONĄ PLEŠKĮ pateikimo, kuriame įstaigos prašoma archyvinių duomenų, nuotraukų, prisiminimų, interviu ar kitų šaltinių, susijusių su Eugenijos Pleškytės kūrybine veikla arba Jono Pleškio gyvenimo istorija.

Atsakydami į Jūsų raštą, norime pažymėti, kad Žemaitės dramos teatre Eugenija Pleškytė ar Jonas Pleškys nedirbo, todėl nėra jokios turimos informacijos mūsų archyvuose apie juos kaip mūsų teatro darbuotojus. Vienintelė teatro režisierė Laimutė Pocevičienė turėjo asmeninės informacijos apie šiuos asmenis, todėl darbuotojos buvo paprašyta detalizuoti turimas žinias rašytiniu pagrindu. Į tai režisierė atsakė trumpu komentaru:

„Galiu liudyti, kad 2011 m. kino ir teatro aktorė Eugenija Pleškytė buvo atvykusi į iškilų telšiškių susitikimo renginį Telšių Žemaitės dramos teatre. Mes su ja vaikščiojome po miestą ir kalbėjomės. Aktorė parodė namą Turgaus aikštėje, pažymėtą Nr. 12, ir sakė, kad ji čia gyveno su šeima, būdama maža, kad namo apačioje buvo dailės parduotuvė (ir aš dar ją prisimenu), o viršuje balkonas, iš kurio ji su broliu stebėdavo gatvę. Kalbėjomės apie tai, kad broliui emigravus į JAV, jai buvo uždrausta gastroliuoti su spektakliais užsienyje ir kad dėl to labai skaudu. Kai paklausiau, kokia sentencija ji apibūdintų savo gyvenimą, ji pasakė: „...ATLEISKIME VISIEMS...“. Ir pabrėžė, kad daugtaškis priekyje ir gale”.

Norėdami atitinkamai pagerbti ir įprasminti šios iškylios, Telšiuose gyvenusios lietuvių kino ir teatro aktorės atminimą, prieš keletą metų esamę kreipėsi į Lietuvos teatro sąjungą (tuometinį jos pirmininką Ramutį Rimeikį) bei Nacionalinį Kauno dramos teatrą (generalinį direktorių Egidijų Stanciką), kurie taip pat patikino, jog nėra išlikusių svarių duomenų apie šią aktorę, nes ji daugiau buvo kino, nei teatro primadona. Taip pat, pridūrė, kad jos kūrybinių faktų reikėtų ieškoti nebent Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje, kuris galimai suteiktų daugiau informacijos apie asmenį.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Telšių rajono savivaldybė
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Eugenijos Pleškytės ir Jono Pleškio meno kūrinio sukūrimo konkurso sąlygų tvirtinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-11-20 Nr. A1-1718
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Lina Leinartienė Savivaldybės administracijos direktorius
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-11-20 15:00
Parašo formatas	Einamojo galiojimo (XAdES-EPES)
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	SK ID Solutions EID-Q 2021E
Sertifikato galiojimo laikas	2025-10-17 15:30 - 2030-10-17 23:59
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Dainora Minelgienė Specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-11-20 15:34
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-11-20 15:34
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2023-07-19 14:00 - 2028-07-17 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	0
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20251112.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2025-11-20)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2025-11-20 nuorašą suformavo Rimantė Norvaišė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-11-20 Dokumentų valdymo sistema „Kontora“